

Υπάρχουν και στην Τζυρκάν φρούτα

του Γιάγκου Κωνσταντινίδη

Τα σχολεία άνοιξαν, οι καμπάνες μιά-μιά ακούστηκαν κατά σειράν. Του αγ. Ανδρονίκου, της αγ. Μαρίνας, της Χρυσίδας, της Χαρδακιώτισσας του Ν. Χωριού. Καρτερούν μαθητές οι δάσκαλοι ...

Ξεκινάμε.

Η μπαλάσκα στον ώμο.

Αντικρύ του ξωπορτιού μας μιά θεόρατη ροδιά πνιγμένη στους βραμούς που σαν λερναίες ύδρες κοντεύει να την πνίξουν. Και ποιός την ερωτά για κανένα ρόδι, αφού οι νυφίτσες που φωλιάζουν μέσα κατανήστικες, τί θα φάνε;

Ναί, αντίκρυ η περβόλα του κ. Στέλιου του Αθανασιάδη (άλλοτε περβόλα Σαλίχα). Και ο φραγγμός που φράσσει, τριγύρω την περβόλαν τόπους-τόπους είναι τόσο χαμηλός για μας τα παιδιά σαν να θέλει να μας φωνάξη «Κοπάστε ρε παιδιά, κόψετε βαβάτσινους, όσους θέλετε, μόνον προσέχετε μήν κεντρίσετε τα τρυφερά δακτυλάκια σας»... και μεις δυο-τρία πηδήματα, με 5-6 τσαμπιά βαβάτσινους κατευνάζουμε την λείξαν μας.

Και συκιές. Ενώ προχωρούμεν αριστερά του δρόμου οι συκιές της Μαρτισούς του Κουδελλίη μας καλημερίζουν και με μιά ματιά αφού είδαμεν πως δεν μας προσκαλούν... φεύγουμεν πάνοντες τον κατήφορον.

Πλησιάζουμεν το γέρο πλάτανο του Κωστή του Ζαμπά. Ο Πλάτανος όπως ακούσαμεν είναι φύτεμμα του Ττουουλή του Κονόμου. Θαυμάζουμεν τον γέρο πλάτανον αλλά αφού φρούτα δεν κάμνει ... τον αφήνουμεν. ... άσε τον να κουρευείται.

Αριστερά τα σπίτια της Μαρτισούς της Ζαμπίνας, παρέκει της Χρυσταλλούς του Πετρή, του Πετρή που κάθε δειλινό του καλοκαιριού ερχότανε στον καφενέν του Παν. Κανικλίδη με μιάν άσπρην βράκα (πιθανόν εσώβρακον).

Και προχωρούμεν: Δεξιά μας έχουμεν τις συκαρούδες του μάστρε Χατζηπαναγή (πέστε Ππουφουρή για να τον βρίσκετε). Νάτες συκαρούδες, κρεμμούνε τα κλωνάρια τους κάτω με τα άσπρα σύκα... νάτες.. σαν να μας φωνάζουν... «κοπάστε παιδιά ... ελάτε κόψετε σύκα άσπρα φρέσκα» μα εμείς κοιτάζουμε κατά την πόρταν να δούμεν τί λέγει η νοικοκυρά και κατόπιν αποφασίζουμεν.

Σιγοπερπατούμεν. Καλημερίζουμεν την γερόντισσαν την ΧατζηΕλένην του Μάστρε Χατζησάββα του φουρνοκτίστη που έκτισε το φούρνον του Επισιώτη και πρίν προφτάσει να φύγει ο φούρνος exάλασε... Έμεινε κι ο λόγος «Η μαστορκά

* Απόσπασμα από το Οικογενειακόν Ημερολόγιον (Τεύχος Β΄) Οι Ρίζες μας 1980 του Γιάγκου Κωνσταντινίδη

σου φαίνεται φτάνει την μαστορκάν του μάστρε ΧατζηΣάββα ... που έχτιζε τον φούρνον και πριν φύγει έππεφτεν».

Προχωρούμεν. Δεξιά μας η χειμωνιάτικη συκιά της ΧατζηΕυδοκίας. Να την κάθεται κάτω στον ηλιακόν της... Καημένη κι αυτή... μόνη της καρτερά από ώρας σε ώραν τον Χάρον... 90 χρονών γερόντισσα.

Προχωρούμεν και ακούομεν φωνές βοσκού, κουδουνίσματα πολλά, τάγκα-τούγκου... ντίγκ-ντίγκ.. όποτε σαν σιφούνι κοπάδι από αιγοπρόβατα βγαίνουν από την μάνδραν του Σαλαχώρη του γέρου... και μπροστά προηγούνται κάτι μαυρόαιγες ψηλές που τις ακολουθούν τα πρόβατα, ενώ φωνές αρνίσιας ή κατοικίσιας ακούονται μέσα από την μάνδραν και ξοπίσω ο Σαλαχώρης ακολουθεί. Εκείνος προς τα ανατολικά και μεις τα παιδιά στα δυτικά. Εκείνος για την βοσκήν κι εμείς για το σχολείο.

Προχωρούντες γύρω των σπιτιών της Χατζημαρουλλούς συναντούμεν μιιά γρηά κοντή, ασπρουλλή, λες κι είναι Σουηδέζα, καμπουριασμένη από τα χρόνια. Ακουμποσμένη στον τοίχο με το δεξί χέρι κρατεί μπαστούνι για να στηρίζεται. ... Έχει κάτι ματιές ευχάριστες. Στο ζαβρί της χέρι κρατεί την κούππαν και μας περιμένει ... Μόλις μας βλέπει μας γλυκοσυντυχάνει... η γρηά η Χατζημαρουλλού... «Ρε και καλώς τα τα καλά μου παιδιά που θα μου κόψουν δυό-τρία σύκα να φάη η γιαγιά τους... και να τους βάλη τις ευχές της... Ναι, γίνεται; Η στετέ σας 5 σύκα θέλει... τα άλλα χαλάλι σας, μωρά μου, και μακάρι ο Θεός να σας βοηθήσει να μάθετε γράμματα και να προκόψετε μωρά μου!» Γίνεται και τούτο. Άψε-οβύσε άλλος με το καλάμι κι άλλος με το σκαρφάλωμα του στο σημερινήρι και στη συκιά εγέμισεν, εξεχειλήσεν η κούππα της στετές μας της Χατζημαρουλλού. Αλλά μα την αληθειαν τα άσπρα σύκα της στετές μας της Χατζημαρουλλούς έτσι πρώιμα, ήταν ένα κι ένα, μεγάλα, γερά, λουκούμια καθ' εαυτό.

«Έν σας έρκεται στον νουν κανένα ποίημα για τα σύκα, ερωτά ο Αντρέας». ...Α, ναί επολογήθηκεν ο Γιάγκος «Τα άσπρα σύκα τρώω τα, τα μαύρα δεν τα αφήνω, τα σύκα τα αντελούνικα σωστά τα καταπίνω».. Μπράβο... μπράβο, είπεν κι ο Παύλος του Ζαμπά.

Να κι ο Μαρμαρέτης. Το νερό του ποταμού τσαΐνα-σιόνι. Χόρτον στις πλευρές του ποταμού, δεν φαντάζεσαι... Ο Παϊκος, ο νοικιαστής του μύλου, έβαλεν ανδρώπους κι εκαδαρίσαν τον ποταμόν για να κατατροχά το νερό, να γυρίζη η φτερωτή πιο γρήγορα και να αλέθη πιο πολύ σιτάρι, αντί 20 κοιλά, 30 το μερονύχτι.

Ναί προχωρούμεν....Μιχάλη, Γιάγκο.... Παύλο.... Οι δρομίσκοι από το γεφύρι του ποταμού ως το γιοφύρι της Σωτηρούς είναι σιόνι καθ' εαυτό, στενόν ολοκάδαρο, ούτε χορτούδι ούτε κολλούδα να μπλάση ούτε ζούρα... τίποτε...τίποτε.

Είναι δυο αδελφάδες... πότε η Ξενού και πότε η Σωτηρού, κάμνουν σου μ' ένα φουρκαλούδι το στενό σιόνι. Μπράβο τους! Λαλεί τζι ο Μιχάλης «Τούτες ερέξαν της Τταλούς και της Καλλούς του Ζόρπα πάφ φήννουν κοιτσιρούν της αίγιας κάτω στην Καμάραν... σάρισε σάρισε, ξύζουν τζιαι το χώμα για ένα κοιτσι-

ρόαιγιον ή κανένα κοτσιροκούνελλο, πων να 'φήση το κουπάδιν την ώραν που πάει στην Καμάραν να πιή νερό».

Αλλά τώρα περπατάτε προσεκτικά... δρομίσκος στενός.... ράσιη του καμήλου, τζιαι τούτες οι λάσπες που πεταχτήκαν από την τζιοίτην του ποταμού.... ολιοθηρός.. Και «πράγματι ράσιη του καμήλου», συμπληρώνει ο Παύλος του Ζαμπά... Όσοπου να περάσουμεν εγινήκαμεν ολόλασποι... αντινάξαμεν νάκκον τα παπούτσια μας, πέσανε κάμποσες ποταμοπηλιές, εξαλαφρώσαμεν... οπότε φτάσαμεν στον μύλον τον Μαρμαρέτην.

Η πόρτα του Μαρμαρέτη είναι κλειστή. Μέσα ο μύλος ο καημένος δουλεύει. Τζι' οι τέσσερεις μας ακουμπισμένοι στο παραθύρι που ήταν ανοιχτόν ποσοιπάζουμεν.... ακροαζούμαστε το ... ττάκκα. ττάκκα του λιθαρκού... Δε-δε, δωρούμεν μόνον την σκόνιν του αλεύρου που σαν καπνός πάει ίσια με την στέγην.

«Θωρούμεν, θωρούμεν, λαλεί ο Παύλος... τζιαι ο Μυλωνάς λείπει μου μέσα.» Ράστιη ένας ποντίκαρος ίσια με έναν κάπτον επέρασεν από την μίαν σακκούλαν στην άλλην... «Ε» λαλεί τους τζι ο Γιάγκος. «Τούτος εν ο κλεφτομυλωνάς»!!

Προχωρούμεν. Δεξιά τα σπίτια του Κωσταντή του Σιέση, έτσι τον ελαλούσαν οι μεγάλοι μας... αριστερά τα σπίτια του Δημήτρη του Κουκουμά του θείου μας... δεξιά το σπίτι της Αννετούς του Νικόλα του Κολίτση... Εδώ κατώκησεν η αδελφή μας η Αθηνά άμα επαντρεύτηκεν τον Αντώνην του Κολλίτση το 1922. Αριστερά μας τα σπίτι της Αρκυρίνας, παρέκει του Ασιέκατου και κάτω στην Αγ. Μαρίναν, δοξάζω το όνομά της και την χάριν της, τα σπίτια του μ. του Παυλή του Λευτέρη.

«Γιάγκα-γιάγκα όπως πάμε δ' αργήσουμε» λέει ο Ανδρέας, «βιάζεστε». Πιάνομεν το μονοπάτι του ποταμού.... ολοπράσινα αγριοκάλαμα... εληές συμπρελωμένες κείθε-δώθε του ξέβαδου ποταμού, άγριες και ήμερες συκιές, ολοπράσινες λυγίες (ιτιές) και απάνω σ' όλα τα καρποφόρα και τα άκαρπα δένδρα αντί κισσούς, βλέπομεν λογιών-λογιών βάτους, ακανθώδεις, που κάπου-κάπου ποταβρίζουν μερικά κνιζιά βαβάτσινους για να μας λικουδέψουν. Ήλιος πα δεν υπάρχει, ει μή νερό, σκιά... Χαρά πολλή.

Φτάνουμεν σε λίγο την μεγάλη χαλοδησιάν που σταλώνει το νερό και το στέλλει στον γειτονικό νερόλακκον του Καραμεμμέτη. Περνούμε με μεγάλην προσοχήν το ξύλινο γεφύρι... αριστερά τα σπίτια του Στυλλή του Μαλαού με την αυλήν του τριγυρισμένη με πλινθόκτιστο σημερινήν και τέλος την περίφημην γέφυραν του Καρσουμά, κάτω από την οποίαν περνά ο ξεροπόταμος. (Λέγεται γέφυρα Καρσουμά διότι γεινιάζει με την κατοικίαν του Καρσουμά). Φανταστείτε τον δόρυβον που κάμνει το νερό εν καιρώ χειμώνος οπότεν κατεβαίνει ο ποταμός... Κοντεύει να ξεχειλίση... Και να λέμε... τόσο νερό και να περνά και να πέφτη από τόσον ύψος... Μας τρομάζει πολύ... γιατί από την μίαν ο δόρυβος κι από την άλλην μήπως παραστρατήσσει ο ποταμός και μπή στα σπίτια του Καρσουμά.

Οποσδήποτε με το κατέβασμα του ποταμού οι δάσκαλοι με τα παιδιά επισκέπτονται την γέφυραν Καρσουμά ... που την παραβάλουν με καταρράκτην του

Νιαγάρα.

Ωρα 8^η πρωινή. Φτάσαμε στην ώρα μας. Οι δάσκαλοι πηγαινοέρχονται στον ηλιακόν. Οι μαθηταί ένας-ένας μπήκαν στην τάξιν. Οι επιμελητές κοίταξαν τα χερια μας αν είναι καθαρά... με την σειράν του, να κι ο δάσκαλος μας πάνω στην έδραν. Σηκωθήκαμεν, κάμαμεν την πρωινήν μας προσευχήν και με το «Δι' ευχών των Αγίων», τελειώσαμεν, είπαμεν καλημέρα και καδίσαμεν.

Η δουλειά αρχίζει με την ανάγνωσιν, την ορθογραφίαν, την γραμματικήν... λίγη ανάπαυσις κατά το διάλειμμα και με την ώραν γίνονται όλα τα μαθήματα.

Το ίδιο πρόγραμμα επαναλαμβάνετα, η μιά εβδομάδα κυλάει κατόπιν της άλλης κι οι δουλειές του σπιτιου και του χωραφιού που μας περιμένουν πολλές...

Στον οτρηρό δάσκαλο Ιωάννη Σ. Κωνσταντινίδη

του Πέτρου Στυλιανού

Πόσες φορές σε βρήκανε σ' αυγές ξενυχτισμένο
να σκύβεις πάνω στ' άμετρα γραπτά των μαθητών σου
που πρόθυμα αναλάμβανες, χωρίς αντιμιδιές
να μεταδώσεις τη λαμπρή την πατρική σοφία;
Και πόσες ώρες χάλασες, για να κτίσεις τα κάστρα
της άφθιτης κι απέθαντης ελληνικής παιδείας;
Πόσες φορές σε βρήκανε στους απέραντους κάμπους
να δίνεις νυχτοήμερα σώμα, ψυχή και πνεύμα
στους είλωτες της αγροτιάς, για να τους μεταδώσεις
τα νέα, τα πιο σύγχρονα, καλλιιεργείας μέσα;
Πόσες ώρες δαπάνησες μερόνυχτα σπαργώντας
να πλαστουργείς και να δομείς λαμπρές βιβλιοθήκες
ρίχνοντας άπλετο το φώς σε νέους, μα και γέρους
και να συγγράφεις πάμπολλα, λαμπρά πονήματά σου
που κατασώζουν όμορφους δρύλους και παραδόσεις;